

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Roheline raamat: kollektiivse hüvitamise mehhanismid tarbija jaoks”

KOM(2008) 794 lõplik

(2010/C 128/18)

Raportöör: **Edwin CALLEJA**

27. novembril 2008 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Roheline raamat: kollektiivse hüvitamise mehhanismid tarbija jaoks”

KOM(2008) 794 lõplik.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 9. septembril 2009.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 457. istungjärgul 4.–5. novembril 2009 (5. novembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 123, vastu hääletas 4, erapooletuks jäi 13.

1. Kokkuvõtte soovitudustest

1.1. Õiguskaitsvahendile tõhusa juurdepääsu tagamise põhimõtte alusel on kollektiivse hüvitusnõude esitamise võimalus tarbija põhiõigus. Jälgida tuleb siiski asutamislepingus sätestatud piiranguid ja erinevusi liikmesriikide menetlusõigustes ja põhiseadustes.

1.2. ELi õigusloome meetmed kollektiivse hüvitamise mehhanismide kohta edendaksid tarbijakaitset eelkõige piiriüleste tehingute puhul.

1.3. Luua tuleb piisav kaitse raha- ja kasuahnusest ajendatud tähtsusetute kaebuste ja kuritarvitamiste vastu, mis esitatakse muude isikute kui tarbijate poolt.

1.4. Peamise põhimõttena peab iga ELi meede andma kohase kaitse selliste elementide kasutuselevõtu vastu, mis on teistes jurisdiktsioonides osutunud altimaks rikkumistele. Iga kollektiivse hüvitusnõude puhul tuleb kohtunikule anda eelkõige volitused peatada igasugune kuritarvituslik hagi ja tagada, et iga esitatud hagi oleks põhjendatud.

1.5. Kollektiivse hüvitamise õigusliku mehhanismi vastuvõtmine ei tohi ühelgi juhul välistada tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise võimalusi.

1.6. Komitee soovib komisjonil võtta edasisi samme, et julgustada ettevõtteid välja töötama asutusesiseseid kaebustega tegelemise süsteeme ning arendama edasi olemasolevaid vaidluste lahendamise alternatiivseid meetodeid ja avalikku järelevalvet. Tarbijad võivad kasutada nimetatud alternatiivseid vahendeid enne kohtusüsteemilt abi otsimist.

1.7. Komitee meenutab komisjonile, et kollektiivse hüvitamise õigusliku mehhanismi küsimust on arutatud 1985. aastast alates ning et on aeg võtta vastu otsuseid ja rakendada skeeme tarbijate nõudmiste viivitamatuks rahuldamiseks.

2. Sissejuhatus

2.1. Komisjoni tarbijapoliitika strateegia ⁽¹⁾ eesmärk on arendada jaemüügi siseturgu nii, et aastaks 2013 muutuksid piiriülesed ostu-müügi tehingud tarbijate ja jaemüüjate jaoks sama usaldusväärseks kui kodumaised ostu-müügi tehingud. Oma strateegias rõhutas komisjon tõhusate hüvitamismehhanismide tähtsust tarbijate jaoks ja teatas kavatsusest kaaluda tarbijate kollektiivse hüvitamise mehhanisme käsitleva meetme võtmist.

2.2. Euroopa Parlament, nõukogu ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitasid komisjoni algatust täiustada tarbijate

⁽¹⁾ KOM(2007) 99 lõplik.

jaoks loodud hüvitamismehhanisme ja eelkõige seda, et kaalutakse kollektiivse hüvitamise mehhanisme käsitleva meetme võtmist⁽²⁾. Oma soovitusel tarbijavaidluste lahendamise ja kahju hüvitamise kohta⁽³⁾ kutsus isegi OECD oma liikmesriike üles, et need teeksid tarbijatele kättesaadavaks mitmesugused hüvitamise vahendid, sealhulgas kollektiivsed hüvitamise mehhanismid.

2.3. Komisjoni 2008. aasta novembris avaldatud rohelises raamatus „Kollektiivse hüvitamise mehhanismid tarbija jaoks“⁽⁴⁾ otsitakse viise hüvitamismehhanismide lihtsustamiseks olukordades, kus ühe ettevõtja tarbijakaitsega vastuolus oleva tegevuse tõttu on kannatanud suur hulk tarbijaid. Rohelises raamatus on pakutud neli võimalust.

2.4. Komisjon korraldas 29. mail 2009 avaliku arutelu oma rohelise raamatu teemal ja sõnastas seejärel dokumendi, mis esitati omakorda avalikuks aruteluks ja kuhu oli lisatud rohelises raamatus kirjeldatud neljale võimalusele täienduseks veel viies kollektiivse hüvitamise mehhanismi võimalus. Komitee ei saa seda komisjoni soovitusel arutelu nii hilises etapis enam arvesse võtta. Eriti arvestades, et läbi tuleb veel viia mõjuhindang. Ja eelkõige seetõttu, et komitee näeb juba nii varases staadiumis, et see viies võimalus toob rakendamisel kaasa olulisi probleeme.

2.5. Ei saa eitada, et hüvitamismehhanismide kättesaadavus tarbijate jaoks olukorras, kus ettevõtja on rikkunud tarbija õigusi, suurendab tarbijate rahulolu turgudega ning parandab ka turgudel valitsevat olukorda. Seda eesmärki on siiski võimalik saavutada üksnes siis, kui tarbijad teavad, et probleemide tekkimise korral tarbija õigusi kaitstakse ja tarbijale tekitatud kahju hüvitatakse.

2.6. Et tagada võrdsus kõigi sidusrühmade vahel, tuleb luua tasakaal kõigi huvide vahel.

(2) Oma resolutsioonides tarbijapoliitika strateegia kohta palus Euroopa Parlament komisjonil hoolikalt hinnata tarbijatele mõeldud hüvitamise mehhanisme liikmesriikides ning seejärel „(...) vajaduse korral esitada Euroopa tasandil selge lahendus, pakkudes kõikidele tarbijatele piiriüleste kaebuste lahendamiseks juurdepääsu kollektiivsetele hüvitamismehhanismidele“ (A6-0155/2008); ning nõukogu kutsus komisjoni üles „(...) kaaluma hoolega kollektiivse hüvitamise mehhanisme ja esitama käimasolevate asjakohaste uuringute tulemused, et teha vajadusel ettepanekuid või võtta meetmeid“, ELT C 166, 20.7.2007, lk 1-3.

Euroopa Parlament kordas oma nõudmist resolutsioonis „Roheline raamat jaefinantsteenuste kohta ühtsel turul“ (A6-0187/2008). Ka Euroopa Parlamendi Equitable Life Assurance Society kriisi uurimiskomisjon palus komisjonil „(...) täiendavalt uurida ühtsete tsiviilõiguslike menetlusnõuetega õigusliku raamistiku loomist ELi siseste piiriüleste kollektiivsete meetmete võtmiseks (...)“ (A6-0203/2007). Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omaalgatuslikus arvamuses (ELT C 162, 25.6.2008, lk 1) esitati ettepanekud kollektiivsete hüvitamise mehhanismidega seonduvate õiguslike eeskirjade kohta.

(3) <http://www.oecd.org/dataoecd/43/50/38960101.pdf>

(4) KOM(2008) 794 lõplik.

3. Rohelise raamatu kokkuvõte

3.1. Kõnealuse rohelise raamatu eesmärk on „hinnata hüvitamismehhanismide praegust seisut, seda eelkõige juhtudel, kus paljud tarbijad kannavad kahju tõenäoliselt samade õigusrikkumiste tagajärjel, ning pakkuda välja võimalused, kuidas kõrvaldada tõhusaks hüvitamiseks vajalike mehhanismide toimes tuvastatud puudused⁽⁵⁾“. Komisjon ei pidanud otstarbekaks käsitleda kollektiivsete nõuete esitamise piiriüleste mehhanismide eraldi ainult ühe riigi piires toimivatest mehhanismidest. Teise teemana püütakse rohelises raamatus määratleda, kas valitud meetmeid rakendatakse ainult piiriüleste või ka riigisiseste juhtumite suhtes.

3.2. Rohelises raamatus keskendutakse kollektiivsete nõuete seonduvate juhtumite lahendamisele ja püstitatakse eesmärk luua tõhusad kollektiivse hüvitamise vahendid kõigile ELi kodanikele, kes kannavad kahju ühe ja sama ettevõtja tegevuse tagajärjel, olenemata tehingu toimumiskohast. Määratletakse ka tõhusa kollektiivse hüvitamise peamised takistused tarbijate jaoks ja tegurid, mis aitavad kaasa kollektiivse hüvitamise mehhanismide tõhusale ja tulemuslikule toimimisele.

3.3. Komisjon märgib, et olemasolevad Euroopa vahendid⁽⁶⁾ ei ole piisavad, ja toob välja neli võimalust kõnealuste teemadega tegelemiseks ning tarbijale asjakohaste ja tulemuslike vahendite andmiseks kollektiivse hüvitamise mehhanismide kaudu:

- võimalus: järgitakse kehtivaid tarbijate kahju hüvitamiseks ettenähtud riiklikke ja EÜ meetmeid;
- võimalus: koostöö arendamine liikmesriikide vahel, eesmärgiga tagada, et tarbijad kogu ELi piires saaksid kasutada kollektiivse hüvitamise mehhanisme, mis erinevates liikmesriikides kasutusel on;
- võimalus: poliitiliste vahendite kombineerimine ehk siduvate ja mittesiduvate meetmete võtmine, mille koostööl on võimalik parandada tarbijatele tekitatud kahju hüvitamist eespool nimetatud peamiste takistuste kõrvaldamise teel;

(5) KOM(2008) 794 lõplik, lk 3.

(6) Komisjoni soovitus 98/257/EÜ tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise eest vastutavate asutuste suhtes kohaldatavate põhimõtete kohta (EÜTL 115, 17.4.1998, lk 31) ja komisjoni soovitus 2001/310/EÜ, milles käsitletakse põhimõtteid kohtuvälisele organitele, mis on kaasatud tarbijavaidluste konsensuslikule lahendamisele (EÜTL 109, 19.4.2001, lk 56); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. mai 1998. aasta direktiiv 98/27/EÜ tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (EÜTL 166, 11.6.1998, lk 51); Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. oktoobri 2004. aasta määrus (EÜ) nr 2006/2004 tarbijakaitse seaduse jõustamise eest vastutavate siseriiklike asutuste vahelise koostöö kohta (ELT L 364, 9.12.2004, lk 1).

- võimalus: kollektiivse hüvitamise kohtulik mehhanism, mis seisneb ELi tasandi siduva või mittesiduva meetme võtmises.

4. Üldised märkused

4.1. Komitee on aastaid toetanud vajadust määratleda ühenduse tasandil kollektiivne tegevus, et tagada tõhus kompensatsioon kollektiivsete õiguste rikkumise eest.

4.2. 1992. aastal juhtis komitee kahe omaalgatusliku arvamusega komisjoni tähelepanu vajadusele määratleda piiriüleste vaidluste reguleerimise võimalused ja tunnustada tarbijakaitse organisatsioonide esindusvolitusi nii siseriiklikes kui ka piiriülestes vaidlustes⁽⁷⁾. Samuti kutsus komitee oma täiskogu 1. juuni 1994. aasta istungjärgul ühehäälselt vastuvõetud arvamuses komisjoni sõnaselgelt üles looma ühtset menetlust kollektiivse hagi ja ühise esindushagi jaoks mitte ainult õigusvastase tegevuse lõpetamiseks esitatavate ettekirjutuste tegemiseks, vaid ka kahjunõuete esitamiseks⁽⁸⁾. Seejärel on komitee kõnealust teemat käsitlenud mitmetes oma arvamustes⁽⁹⁾. Oma 26. oktoobri

⁽⁷⁾ EÜT C 339, 31.12.1991, lk 16, vt punkt 5.4.2 ja EÜT C 19, 25.1.1993, lk 22, vt punkt 4.12 ja arvamusele lisatud huvipakkuva uurimuse IV jagu, mille koostasid Eric Balate, Pierre Dejemppe ja Monique Goyens ning mis on avaldatud komitee dokumendis CES 93/003, lk 103 jj.

⁽⁸⁾ EÜT C 295, 22.10.1994, lk 1.

⁽⁹⁾ Olulisimad neist on omaalgatuslik arvamus „Ühtne turg ja tarbijakaitse: võimalused ja takistused” (EÜT C 39, 12.2.1996, lk 55), kus sedastatakse, et Majandus- ja Sotsiaalkomitee eelmises rohelisel raamatul käsitlevas arvamuses esitatud soovitusel ja ettepanekud ei toonud kaasa vähimaidki järelmeetmeid; arvamus „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Ühisturg 1994. aastal”” (KOM(1995) 238 lõplik), milles toodi välja viivitused siseturu tõhusal elluviimisel, eelkõige piiriüleste suhteid käsitlevate õigusaktide puhul tarbijakaitse valdkonnas (EÜT C 39, 12.2.1996, lk 70); arvamus „Komisjoni teatis: tarbijakaitsepoliitika prioriteedid (1996-1998)”, milles komitee avaldas heameelt direktiivi ettepaneku üle tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste ja komisjoni tegevuskava kohta, mis käsitleb õiguskaitse kättesaadavust tarbijatele. Komitee teatas samas, et ootab huviga selles valdkonnas toimuvaid arengusuundi, ja tõdes, et ühtset turgu ei ole siin veel saavutatud ning et tarbijate usalduse võitmise eelduseks on „teadlik arvestamine tarbijate õigustega” (EÜT C 295, 7.10.1996, lk 64). Samasuguseid kitsaskohti toodi välja ka komitee arvamuses „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule: ühtse turu mõju ja tõhusus” (KOM(1996) 520 lõplik, 23. aprill 1997) (EÜT C 206, 7.7.1997). Kollektiivse hüvitamise mehhanisme käsitletakse järgmistest arvamustes: omaalgatuslik arvamus „Tarbijapoliitika ELi laienemise järel” (punkt 11.6) (ELT C 221, 8.9.2005); „Ühenduse tervise ja tarbijakaitse tegevusprogramm aastateks 2007–2013” (punkt 3.2.2.2.1) (ELT C 88, 11.4.2006) ja „Tarbijapoliitika õigusraamistik” (ELT C 185, 8.8.2006).

2006. aasta arvamuses⁽¹⁰⁾ jagas komitee muret, mida komisjon väljendas oma rohelises raamatus EÜ konkurentsieskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamise meetmete kohta, ning kinnitas tõhusamate vahendite tähtsust konkurentsieskirjade rikkumise tõttu kannatanute jaoks oma 25. märtsi 2009. aasta arvamuses⁽¹¹⁾.

4.3. Kuna EL hoolitseb tarbija sisuliste õiguste ühtlustamise eest, siis nõustub komitee, et samal ajal tuleb ka tagada, et tarbijate jaoks oleks loodud kohased menetlused nende õiguste kasutamiseks. Seega peaks tarbijail olema kohtusse pöördumisel sarnaselt teiste äritehingutega võimalus esitada kollektiivne hagi. Nagu komitee on juba varasemates arvamustes rõhutanud, on kaebuse esitamine tarbija põhiõigus, mis peaks võimaldama kaitsta kohtus sarnaseid kollektiivseid või individuaalseid õigusi. ELi meetmed on vajalikud, sest sarnastel kollektiivsetel ja individuaalsetel õigustel puudub ELis kohtulik vahend nende tõhustamiseks ja jõustamiseks. Kollektiivse hüvitamise mehhanismid on vajalikud, et anda tarbijale realistlik ja tõhus võimalus saada kompensatsiooni selgepiiriliste, arvukate ja sarnase iseloomuga kahjude puhul.

4.4. Lisaks on konkurentsivõime edendamine Euroopa Liidu peamine poliitikavaldkond. Tarbijakaitse valdkonnas on EL loonud materiaaõiguslikud normid. EL peab nüüd tagama, et neid seadusi kohaldataks selliselt, et majanduslikku mootorit saaks tõhustada kasvava piiriülese kaubanduse kaudu, mis põhineb teadmisel, et kõik vaidlused saab lahendatud kiiresti, väheste kuludega ning kogu ühtsel turul ühtede ja samade eeskirjade ja menetluste alusel. Tarbijad võivad sattuda suuremahulise ebaausa äritegevuse ohvriks ja seega on vaja sellise kuritahtliku tegevuse ennetamiseks ja peatamiseks meetmeid. Jõustamine, ennetamine, parandamine ja kompensatsioon on kõik olulised. Kompensatsioonisummad on üksikisiku jaoks harilikult väikesed, aga kokkuvõttes võib tegemist olla suurte summadega.

4.5. Komitee on seisukohal, et kollektiivse hüvitamise taotlemine peab olema kättesaadav ja tõhus. Kohtuvälised kokkulepped, mis võivad pakkuda vähem ametlikku ja vähem kulukat menetlust, peavad olema vaid kohtumenetlusele täienduseks. See eeldab mõlemalt vaidlusesse kaasatud osapoolelt tõelist tahet koostööd teha. Kohtuvälised meetmed võivad aidata jõuda õiglase lahenduseni ning samal ajal hoida kohtuasjade arvu kontrolli all.

⁽¹⁰⁾ ELT C 324, 30.12.2006. Komitee avaldas oma arvamuses komisjoni kõnealusele algatusele toetust ning kinnitas vajadust kollektiivsete kaebuste järele olukordades, kus need on „suurepärane näide mõnest peamisest eesmärgist: a) kahjude tõhus hüvitamine, mis lihtsustab kahju kannatanud tarbijate poolt organisatsioonidele esitatavaid kahjunõudeid, aidates sel moel tagada tõelise juurdepääsu õigusele; b) konkurentsieskirju rikkuva tegevuse vältimine ja ennetamine, arvestades sellise tegevuse suuremat ühiskondlikku mõju”.

⁽¹¹⁾ ELT C 228, 22.9.2009, lk 40.

4.6. Komitee rõhutab sellest hoolimata kohaste mehhanismide kehtestamise tähtsust, järgides Euroopa kultuuri- ja õigustraditsioone.

4.7. Komitee on samuti arvamusel, et kõnealust ELi kohtumenetluse vahendit tuleks kasutada peamiselt vaid selliste kollektiivsete õiguste puhul, kus on tegemist tarbijakaitse seaduste ja konkurentsieskirjade rikkumisega.

5. Konkreetsete märkused seoses rohelise raamatuga

5.1. Kollektiivse hüvitamise õiguslikud mehhanismid

5.1.1. Komitee tunnistab, et kui kohus peab teenima nii tarbija kui ka ettevõtja huve, siis tuleks luua kollektiivse hüvitamise Euroopa õiguslik mehhanism, mis oleks kooskõlas rohelise raamatu 4. võimalusega. Sellise mehhanismi loomine tagaks ligipääsu õigusemõistmisele kõigile tarbijatele olenemata nende rahvusest, rahalistest võimalustest või individuaalse kahju suurusel. Lisaks tegeleks selline mehhanism probleemiga, mida OECD ministrite nõukogu tunnistas soovitusel tarbijavaidluste lahendamise ja kahju hüvitamise kohta ⁽¹²⁾: enamik olemasolevaid raamistikke tarbijavaidluste lahendamiseks ja hüvitamiseks eri liikmesriikides on loodud siseriiklike juhtumitega tegelemiseks ega sobi alati teisest liikmesriigist pärineva tarbija aitamiseks.

5.1.2. Komitee tunnistab siiski, et ühtlustatud kollektiivse kohtupõhise menetluse määramisel võib omakorda esineda raskusi ja kitsaskohti, mis tulenevad selle loomupärasest keerukusest, kuludest, kestusest ja muudest väljakutsetest. Vaidlusest tuleneva olulise kuritarvitusohu minimeerimine kujutab endast ühte nimetatud väljakutsetest, nagu ka kõnealuste meetmete rahastamisviis. Tuleb otsustada, kas valida osalemis- (*opt-in*) või loobumisvõimalusega (*opt-out*) menetlus. Mõlemal on oma vead nagu komitee on juba kindlaks teinud ⁽¹³⁾.

5.2. Euroopa kollektiivse hagi peamised tunnused

5.2.1. Nagu komisjon oma rohelises raamatus tunnistab, on kollektiivse hüvitamise õiguslikud mehhanismid praegu kasutusel vaid 13 liikmesriigis. Lisaks võib kõnealuseid süsteeme kasutavates liikmesriikides märgata kolme erinevat tüüpi mehhanisme, mida saab lugeda nn kollektiivse hüvitamise mehhanismideks.

5.2.2. „Kollektiivne hüvitamine” on tõesti lai mõiste, mis keskendub mehhanismide asemel pigem tulemusele. See hõlmab kõiki mehhanisme, millega suudetakse parandamise või kompensatsiooni abil peatada või ennetada mittevastavust

ja/või saavutada hüvitamine laiemas tähenduses. Arvestades, et võimalike menetluste vohamine on kasvanud või kasvab koos liikmesriikide arvuga ja et enamik menetlusi on uuenduslikud ja katselised, on väga raske määratleda ühte eelistatumat mudelit teiste seas.

5.2.3. Pidades meeles õigussüsteemide lahknevusi ja võttes arvesse erinevaid uuritud võimalusi ning eelnevates arvamustes sellel teemal tehtud ettepanekuid ⁽¹⁴⁾, soovib komitee järgmist:

- ELi direktiiv, et tagada põhitasemel ühtlustamine ja jätta samal ajal piisavalt manööverdamisruumi neile riikidele, kellel ei ole praegu kollektiivse hüvitamise õiguslikke mehhanisme loodud. Lisaks oleks selline direktiiv järelemeede kohtu ettekirjutust käsitlevale direktiivile;
- kaitsemeetmed selle vastu, et kollektiivse hüvitamise mehhanismid ei muutuks Ameerika Ühendriikides kasutusel oleva kollektiivhagi sarnaseks. Igasugune ELi vastuvõetud õigusmeede peaks kajastama Euroopa kultuuri- ja õigustraditsiooni, võtma ainsaks eesmärgiks hüvitamise ning looma õiglase tasakaalu osapoolte vahel, jõudes nii ühiskonna kui terviku huve kaitsva süsteemini. Komitee toetab täielikult komisjoni soovitusi, et ükskõik milline meede vastu võetakse selleks, et seada kõigis liikmesriikides sisse kollektiivse hüvitamise õiguslik mehhanism, „tuleb (...) vältida mõnedes mitte-Euroopa riikides väidetavalt kasutusel olevate meetmete sarnaseid elemente, mis eeldatavalt peaks tõstma kohtuvaidluse kultuuri, nagu karistusliku eesmärgiga kahjunõuded, kohtunike tingimuslike tasude süsteem (*contingency fees*) jne”;
- kollektiivsete meetmete kombineeritud süsteem, kus ühendatakse osalemis- (*opt-in*) ja loobumisvõimalusega (*opt-out*) süsteemide eelised, sõltuvalt parasjagu käsil olevate huvide loomuse, rühmaliikmete määramisest või mittemääramisest ja individuaalse kahju ulatusest; osalemisvõimalusega süsteemi puhul võivad osapooled ühendada oma eraldiseisvad kahjunõuded üheks hagiks, kui nad otsustavad loobumisvõimalusega mehhanismi kasuks, siis peaks hagi esitama volitatud esindusorganid;
- anda üksikisikutele õigus vaidlusprotsessiga liituda, mitte eeldada, et ta osaleb, kui ei ole avaldanud soovi loobuda. Komitee viitab oma 13. veebruari 2008. aasta arvamuses ⁽¹⁵⁾ kirjeldatud mehhanismide eelistele ja puudustele. Seda võimalust tuleks eelistada, et leevendada kollektiivsete hagide mõju eelkõige nendes liikmesriikides, kes ei ole praegu vastavaid menetlusi loonud;

⁽¹²⁾ KOM(2007) 74, 12.7.2007.

⁽¹³⁾ ELT C 162, 25.6.2008.

⁽¹⁴⁾ ELT C 162, 25.6.2008, lk 31 ja ELT C 228, 22.9.2009, lk 40.

⁽¹⁵⁾ ELT C 162, 25.6.2008, lk 1.

- komisjoni seisukoht, et kõik ELi mehhanismid peaksid enne-
tama põhjendamata kaebusi ja et kohtunikul võib olla oluli-
ne roll selle sätestamisel, kas kollektiivne hagi on
põhjendatud või põhjendamata. Komitee tuleb meelde oma
varasemates arvamustes kohtuniku olulise rolli kohta esita-
tud soovitusi. Kohtunikule tuleb anda volitused, mis võimal-
davad tal varakult peatada põhjendamatul kaebusel põhineva
vaidlusprotsessi. Kohtud uurivad hageja kaebuse põhjenda-
tust ja kaebuse sobivust kollektiivse lahendi jaoks. Kohtunik
peab eelkõige tagama, et määratletaks teatud hulgal identsetel
juhtumitel põhineva rühma identiteet ja et nõutav kahju
pärieks samast allikast selles mõttes, et see tuleneb ühe ja
sama ettevõtja lepinguliste kohustuste rikkumisest või nende
ebapiisavast täitmisest;
- tagada kannatanutele igal juhul kantud kahju tegeliku väär-
tuse täielik hüvitamine. See hõlmab lisaks tegelikule kahjule
ehk materiaalsele ja moraalsele kahjule ka saamata jäänud
tulu ja õigust intressidele. Kui konkurentsieeskirjade täitmise
tagamine avalikus sektoris keskendub eeskirjade järgimisele
ja rikkumiste ärahoidmisele, siis kahjunõuete eesmärk on
kannatatud kahju täielik hüvitamine, mis peab sel juhul hõl-
mama tegelikku kahju, saamata jäänud tulu ja intresse;
- sellisele kollektiivsele õiguslikule mehhanismile tuleb tagada
ka jätkusuutlikud ja asjakohased rahalised vahendid;
- süsteemi tuleb kavandada ka apelleerimisvõimalus.

5.2.4. Kõnealuse mehhanismi kõik ülejäänud aspektid tuleb vas-
tavalt subsidiaarsuse põhimõttele jätta liikmesriikide enda otsus-
tada. Iga ELi tasandil esitatud kollektiivne hagi peaks igal juhul
kinni pidama subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetest
ning mitte minema kaugemale, kui on vajalik asutamislepingu
eesmärkide saavutamiseks, tingimusel et liikmesriikides ei saa neid
eesmärke saavutada ning seetõttu on parem neid saavutada Euroo-
pa Liidu tasandil. Õigusaktide ühtlustamisel võivad takistuseks
osutada või vastuseisu tekitada mitmed riiklikud, õiguslikud ja
põhiseaduslikud nõuded, eelkõige EÜ asutamislepingu artikkel 5.

5.3. *Tarbija hüvitamise mehhanismide kaitsmine muude olemasole- vate vahenditega*

5.3.1. Komitee on juba tunnistanud, et kollektiivse õigusliku
hüvitamise mehhanismi vastuvõtmine ELi tasandil ei tohi ühelgi
juhul välistada tarbijavaidluse kohtuvälise lahendi kasutamist. Ko-
mitee toetab kohtuvälise lahendi rakendamist täielikult ning leiab,
et antud meetme potentsiaali tuleks veelgi uurida ja arendada, ⁽¹⁶⁾

nagu on pakutud komisjoni rohelise raamatu 3. võimaluses. Sa-
mas on komisjoni 3. võimaluses pakutud meetmed kiiduväärsed,
aga ei asenda eelpool kirjeldatud ELi õigusliku vahendi
vastuvõtmist.

5.3.2. Vaidluste lahendamisel on märkimisväärne rõhk asetatud
kohtuvälisele mehhanismidele. Tervishoiu ja tarbijakaitse peadi-
rektoraat tellis tarbijavaidluste lahendamise alternatiivsete meeto-
dite uuringu. Hiljuti on heaks kiidetud ka direktiivid väiksemate
kohtuvaidluste menetluse ⁽¹⁷⁾, vahendusmenetluse ⁽¹⁸⁾ ning
tsiviil- ja kaubandusasju käsitleva Euroopa kohtute võrgu laiend-
damise ⁽¹⁹⁾ kohta. Tarbijakaitse alastes Euroopa õigusaktides on
tulnud luua nii avalik kui ka erasüsteem. 2004. aastal toimus poliitiline
suunamuutus, millel võib olla märkimisväärsed tagajärjed.
See seisnes nõudes, et kõigil liikmesriikidel peab olema keskne si-
seriiklik asutus piiriülese jõustamise koordineerimiseks ⁽²⁰⁾.

5.3.3. Kaebuste asutusesisese lahendamise menetlused

Komitee usub, et ettevõtjate tõhus kaebustega tegelemine on ot-
sustav samm tarbija usalduse suurendamisel siseturu vastu. Ta
peab ülimalt oluliseks, et komisjon edendaks vajalikke algatusi ko-
danikuühiskonna ja eelkõige ettevõtjate esindusorganisatsioonide
vältimatul osalusel, et tagada ettevõttesisest kaebustega
tegelemist reguleeriva sidusa õigusliku raamistiku olemasolu, mis
keskendub peamiselt tarbijakaebuste tõhusale käsitlemisele.

5.3.4. Avalik järelevalve

Komitee nõustub komisjoni ettepanekuga laiendada ja edendada
tarbijakaitse alase koostöö määrusega pädevate asutuste, sealhul-
gas liikmesriikide ombudsmanide jõustamisvolitusi. Ta pooldab
tugevalt, et kõnealuse mehhanismi üksikasjalikku toimimist kä-
sitletaks direktiivis, nii tagatakse ühtlustamise miinimumtase kõi-
gis ELi liikmesriikides. Iga selline ettepanek peaks piirama
kahjukulude olemasolevaid parandamisemeetmeid ja pakkuma tu-
gevat menetluskaitset jõustamisprotsessis osalevate organite
jaoks. Komitee on seisukohal, et avalik järelevalve võib arendada
kõiki liikmesriike hõlmavaks koostalitlusvõimeliseks töövõrgus-
tikuks ja see võib osutada väga tõhusaks viisiks selliste ELi ette-
võtjate tuvastamiseks, kes tarbija õiguste vastu patustavad.
Kohased avalike suhete kampaaniad tarbijate teadlikkuse tõstmiseks
ja teabe jagamiseks võivad julgustada tarbijaid oma õiguste
rikkumisest teatama.

⁽¹⁷⁾ Määrus 861/2007, ELT L 199, 31.7.2007, lk 1.

⁽¹⁸⁾ Direktiiv 2008/52/EÜ, ELT L 136, 24.5.2008, lk 3.

⁽¹⁹⁾ KOM(2008) 380 lõplik – EMSK arvamus: ELT C 175, 28.7.2009, lk 84.

⁽²⁰⁾ Määrus 2006/2004, ELT L 364, 9.12.2004, lk 1.

⁽¹⁶⁾ ELT C 162, 25.6.2008, lk 1.

5.3.5. Alternatiivsed vaidluste lahendamise meetodid

Komisjon tunnistab, et tarbijavaidluste lahendamise alternatiivsed skeemid on liikmesriigiti väga erinevad ja et isegi neis jurisdiktsoonides, kus kõnealused meetodid kasutusel on, esineb puudusi konkreetsetes valdkondades ja geograafilises kaetuses. Enamikku neist meetoditest kasutatakse ELi piires peamiselt individuaalsete nõuete puhul. Mis puudutab olemasolevaid ELi vahendeid ⁽²¹⁾, siis paljastab komisjoni tellitud aruanne „Tarbija hüvitamise alternatiivsete,

tavalisest kohtuprotsessist erinevate vahendite analüüs ja hindamine”, et isegi EEC-Neti andmebaasis ei ole kinni peetud nimetatud vahendites sätestatud põhimõttest vahendamisprotsessi kaasatud kolmandate osapoolte sõltumatuse ja erapooletuse kohta. Sellega seoses on komitee seisukohal, et vaidluste lahendamise alternatiivseid meetodeid käsitlevad soovitused peaksid muutuma siduvateks õigusaktideks. Tarbijate juurdepääsu laiendamine vaidluste alternatiivse lahendamise meetoditele ja väiksemate kohtuvaidluste menetlustele võib viia kiire, õiglase, tõhusa ja suhteliselt madalate kuludega lahendusteni tarbijakaitse valdkonnas.

Brüssel, 5. november 2009

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Mario SEPI

⁽²¹⁾ Soovitus 1998/257 ja soovitus 2001/310.